

Чернігівський громадський комітет захисту прав людини

Як уникнути незаконних перевірок

**Правові аспекти проведення перевірок
суб'єктів підприємницької діяльності
контролюючими органами**

Чернігів 2013

Це видання стало можливим завдяки підтримки Програми «Верховенство права» Міжнародного фонду «Відродження».

Думки, висновки чи рекомендації належать авторам та упорядникам цього видання і не обов'язково відображають погляди Міжнародного фонду «Відродження».

Видання підготовлене в рамках реалізації проекту «Моніторинг дотримання підприємницьких прав в Чернігівській області та впливу на ситуацію контролюючих і правоохоронних органів».

«Як уникнути незаконних перевірок. Правові аспекти проведення перевірок суб'єктів підприємницької діяльності контролюючими органами». – Чернігів: – Чернігівський громадський комітет захисту прав людини, 2013. – 56 с.

З М І С Т

ПЕРЕДМОВА	4
1. Хто може прийти до підприємця з перевіркою?.....	5
2. «Наша милиция нас бережет».....	18
3. Якщо перевіряє СЕС	23
4. «Немає диму без вогню...» Якщо прийшли пожежники ..	29
5. Податкова: «З миру по нитці – державі бюджет...»	35
6. Перевірки прокуратури. Що робити?	50
7. Як захистити себе при перевірках?	54

Передмова...

Спробуйте запитати в сотні підприємців, що найбільше заважає їм працювати. У 99% випадків ви отримаєте відповідь: "Величезна кількість різноманітних перевірок". Прикро, але протягом останніх років проблема перевірок у сфері підприємництва є однією з найгостріших та найболючіших. В чинному законодавстві налічують величезну кількість нормативних актів, які визначають порядок та періодичність перевірок і нерідко суперечать один одному. Чи можливо "вистояти" за таких умов? Так. Насамперед потрібно добре знати права, обов'язки та повноваження контрольних органів.

Процедура здійснення перевірок повинна бути доступною і зрозумілою для підприємця.

Серед негативних рис, що їх виокремлюють суб'єкти господарювання, - складність, заплутаність і непрозорість процедур перевірки. Якими ж хочуть бачити підприємці свої відносини з контролюючими органами?

По-перше, вони хочуть, аби перевірки не заважали їм вести основну справу, ради якої вони були створені. Таким чином, має бути чітко визначено періодичність перевірок та їх тривалість.

По-друге, суб'єкти господарювання хочуть бути захищеними від незаконних дій окремих службових осіб контролюючих органів, які наразі можуть прийти з перевіркою, не маючи на те права, - за власним бажанням або на замовлення зацікавлених осіб. Потретьє, навіть і при виявленні правопорушень суб'єкти господарювання хотіли би, щоб їхні права не порушувалися, тобто щоби фіксація правопорушення була прозорою та обґрунтованою й суб'єкт господарювання мав право висловити і свою думку з цього приводу, а в разі виникнення спору з представником контролюючого органу мав змогу скористатися послугами незалежного експерта.

Автори видання сподіваються, що їх праця надасть можливість підприємцям працювати спокійно.

Частина 1. Хто може прийти до підприємця з перевіркою?

Контролювати фінансово-господарську діяльність приватних підприємств та підприємців мають право такі міністерства, державні служби та інші державні органи:

- Міністерство аграрної політики та продовольства України;
- Міністерство екології та природних ресурсів України ;
- Міністерство охорони здоров'я України;
- Міністерство соціальної політики України;
- Міністерство фінансів України;
- Державна архітектурно-будівельна інспекція України;
- Державне агентство земельних ресурсів України;
- Державний служба статистики України;
- Пенсійний фонд України;
- Антимонопольний комітет України;
- Державна податкова служба України;
- Державна митна служба України;
- Державна ветеринарна та фітосанітарна служба України;
- правоохоронні органи;
- Державна служба гірничого нагляду та промислової безпеки України;
- Міністерство фінансів України;
- Державна інспекція України з контролю за цінами;
- Державна служба фінансового моніторингу України;
- Державна санітарно-епідеміологічна служба України ;
- Державна служба експортного контролю України;
- Державна служба України з лікарських препаратів і контролю за наркотиками;
- Державна інспекція України з питань праці.

Попре велику кількість контролюючих органів кожен з них має власну компетенцію і власні повноваження. Розглянемо основні функції тих контролюючих органів з якими найчастіше стикаються підприємці.

Контрольні функції державної податкової служби

Податкові органи передусім перевіряють, чи дотримують підприємці вимог податкового законодавства, тобто чи правильно обчислюють і сплачують податки та інші збори. За порушення законодавства в цій сфері вказані органи застосовують фінансові санкції. До компетенції податківців належить також контроль за підприємницькою діяльністю з таких питань:

- дотримання порядку, за яким належить подавати декларації, звіти та інші документи, що відображають нарахування і сплату податків;
- операції в іноземній валюті;
- операції з готівкою, зокрема дотримання лімітів каси, розрахунки зі споживачами через реєстратори розрахункових операцій (РРО), розрахункові книжки (РК) та книги обліку розрахункових операцій (КОРО);
- наявність ліцензій, патентів та інших дозвільних документів на провадження підприємницької діяльності;
- наявність державної реєстрації підприємницької діяльності.

В Податковому кодексі України визначено, що під час проведення перевірки податківці мають такі повноваження:

- ✓ перевіряти документи та прилади, бухгалтерські книги, звіти, кошториси, декларації, РК та КОРО, показники реєстраторів розрахункових операцій і комп'ютерних систем, застосовуваних для розрахунків за готівку із споживачами, а також інші документи, в яких відображено обчислення і сплату податків та інших платежів;
- ✓ перевіряти наявність свідоцтв про державну реєстрацію підприємницької діяльності, спеціальних дозволів (ліцензій, патентів) на її провадження, документів, що засвідчують особу;
- ✓ одержувати від посадових осіб і громадян письмові пояснення, довідки та інформацію щодо питань, які виникають під час перевірки.

Контрольні функції податкової міліції

Податкова міліція складається із спеціальних підрозділів по боротьбі з податковими правопорушеннями, що діють у складі відповідних органів державної податкової служби, і здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, виконує оперативно-розшукову, кримінально-процесуальну та охоронну функції.

Відповідно до ст.348-2 Податкового кодексу України завданнями податкової міліції є:

- запобігання кримінальним та іншим правопорушенням у сфері оподаткування та бюджетній сфері, їх розкриття, розслідування та провадження у справах про адміністративні правопорушення;
- розшук осіб, які переховуються від слідства та суду за кримінальні та інші правопорушення у сфері оподаткування та бюджетній сфері;
- запобігання і протидія корупції в органах державної податкової служби та виявлення її фактів;
- забезпечення безпеки діяльності працівників органів державної податкової служби, захисту їх від протиправних посягань, пов'язаних з виконанням службових обов'язків.

Відповідно до ст. 350-1 Податкового кодексу України податкова міліція відповідно до покладених на неї завдань:

1. приймає і реєструє заяви, повідомлення та іншу інформацію про кримінальні та інші правопорушення, віднесені законом до компетенції податкової міліції, здійснює в установленому порядку їх перевірку і приймає щодо них передбачені законом рішення;

2. проводить відповідно до закону оперативно-розшукову діяльність, а також досудове розслідування в межах наданої законом компетенції, вживає заходів щодо відшкодування завданих державі збитків;

3. здійснює розшук осіб, які переховуються від слідства та суду за кримінальні та інші правопорушення у сфері оподаткування та бюджетній сфері;

4. вживає заходів щодо виявлення і розслідування злочинів, пов'язаних з відмиванням, легалізацією, розкраданням коштів та іншими незаконними фінансовими операціями;

5. виявляє причини і умови, що сприяли вчиненню злочинів та інших правопорушень у сфері оподаткування та бюджетній сфері, вживає заходів до їх усунення;

6. у разі виявлення фактів, що свідчать про організовану злочинну діяльність, або дій, що створюють умови для такої діяльності, направляє матеріали з цих питань відповідним спеціальним органам по боротьбі з організованою злочинністю;

7. передає відповідним правоохоронним органам матеріали за фактами правопорушень, за які законом передбачено кримінальну відповідальність, якщо їх розслідування не належить до компетенції податкової міліції;

8. забезпечує безпеку діяльності органів державної податкової служби та їх працівників, а також захист працівників від протиправних посягань, пов'язаних з виконанням ними службових обов'язків;

9. здійснює заходи щодо запобігання і протидії корупції в органах державної податкової служби та виявлення фактів корупції, а також усунення наслідків корупційних правопорушень;

10. складає протоколи та розглядає справи про адміністративні правопорушення у випадках, передбачених законом;

11. збирає, аналізує, узагальнює інформацію щодо порушень у сфері оподаткування та бюджетній сфері, прогнозує тенденції розвитку негативних процесів кримінального характеру, пов'язаних з оподаткуванням.

Контрольні функції органів пожежного нагляду

Державна служба з надзвичайних ситуацій підпорядковано Міністерству оборони України. Рішення Держслужби з надзвичайних ситуацій з питань пожежної безпеки є обов'язковими для всіх підприємців, так само як і для всіх установ, організацій, приватних осіб та органів виконавчої влади. Безпосередній контроль за протипожежним

станом приміщень, будівель і прилеглих до них ділянок здійснюють інспектори пожежного нагляду. За статтею 7 Закону "Про пожежну безпеку" (який діє до 01.07.2013 року), інспекторів пожежного нагляду наділено такими правами:

- проводити перевірки протипожежного стану приміщень, будівель та всіх інших об'єктів підприємства в будь-який час. Ці обстеження можна робити тільки за вашої присутності або за присутності вашого представника. При цьому ви мусите надавати інспекторові пояснення, матеріали та іншу інформацію, що стосується справи;

- надсилати обов'язкові для виконання розпорядження щодо усунення порушень і недоліків в організації пожежної безпеки. В деяких випадках інспектори мають право припинити або навіть заборонити роботу підприємства чи його виробничих підрозділів, а також не дати дозволу на використання приміщень, опалювальних приладів, ділянок електричної мережі тощо. Ваш бізнес може підпасти під такі обмеження в тому разі, якщо через порушення правил пожежної безпеки на вашому підприємстві виникла загроза пожежі або якщо існують якісь перешкоди гасінню пожежі та евакуації людей. Інспектор має право "накласти вето" на вашу діяльність також за інших обставин, наприклад, якщо ви виробляєте пожежонебезпечну продукцію, не дотримуючи стандартів і технічних умов;

- контролювати, наскільки точно ви виконуєте протипожежні вимоги, визначені в стандартах, нормах та правилах. Йдеться про всі види будівельних і ремонтних робіт. Виявивши порушення, пожежний інспектор має право припинити такі роботи доти, доки не буде усунуено виявлених недоліків;

- притягати до адміністративної відповідальності посадових осіб та інших працівників вашого підприємства, якщо з їхньої вини на фірмі порушують правила пожежної безпеки, не виконують розпоряджень пожежної служби чи використовують засоби гасіння пожежі не за призначенням;

- накласти на підприємство штраф за порушення вимог пожежної безпеки, а також за невиконання розпоряджень, що їх видали посадові особи органів пожежного нагляду.

Контрольні функції санітарно-епідеміологічної служби

Державна санітарно-епідеміологічна служба України (СЕС) підпорядковується Міністерству охорони здоров'я України. Посадові особи цієї служби мають повноваження діяти тільки на відповідних адміністративних територіях. Одним з головних завдань СЕС є попередження інфекційної захворюваності населення шляхом санітарно-епідеміологічного контролю у сфері підприємництва. Проведення попереднього нагляду за об'єктами будівництва (як житлового так і промислового). Здійснюючи такий нагляд представники вказаної служби перевіряють, якою мірою бізнесмени дотримують норм санітарного законодавства, зокрема Закону України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення". Працівники СЕС наглядають за відповідністю об'єктів санітарним нормам, проводять державну санітарно-епідеміологічну експертизу й видають відповідні дозволи (або не видають таких документів).

Головних санітарних лікарів адміністративних територій наділено досить широкими повноваженнями. Ці особи, зокрема, мають такі права:

- давати згоду (або її не давати) на виділення земельної ділянки для забудови та інших потреб;
- робити висновок про те, чи відповідають санітарним нормам щойно збудовані чи реконструйовані об'єкти та споруди;
- вирішувати питання про те, чи потрібно проводити державну санітарно-епідеміологічну експертизу товарів;
- контролювати, як на підприємствах здійснюють санітарні та протиепідемічні заходи;
- давати згоду (або її не давати) на видачу дозволу провадити діяльність певних видів;
- безперешкодно входити на територію підприємства та до всіх офісних приміщень;
- давати вказівки щодо того, щоб усунути виявлені порушення санітарних норм, а також провадити потрібні лабораторні дослідження;
- безкоштовно отримувати від підприємців дані про санітарний та епідемічний стан приміщень, прилеглої території та здоров'я людей;

- відбирати зразки сировини чи продукції для державної санітарно-епідеміологічної експертизи;
- вживати заходів, що унеможливають порушення санітарного законодавства.

Контрольні функції антимонопольних органів

Діяльність Антимонопольного комітету регламентують закони "Про Антимонопольний комітет України", "Про захист від недобросовісної конкуренції" та "Про захист економічної конкуренції". Ця державна структура має наглядати за дотриманням антимонопольного законодавства й захищати інтереси підприємців та споживачів, тобто не допускати зловживань монопольним становищем, сприяти розвитку чесної конкуренції тощо. Антимонопольний комітет має, зокрема, такі повноваження:

- давати підприємцям обов'язкові для виконання розпорядження про усунення порушень антимонопольного законодавства;
- порушувати перед відповідними державними органами питання про скасування дії ліцензій, припиняти зовнішньоекономічну діяльність підприємців, якщо вони порушують антимонопольне законодавство;
- накладати передбачені в законодавстві штрафи за виявлені порушення.

Державні уповноважені Комітету, проводячи на підприємстві перевірку на предмет дотримання норм антимонопольного законодавства, мають право, зокрема, на такі дії:

- ✚ показавши службове посвідчення, безперешкодно входити до приміщень підприємства;
- ✚ знайомитися з документами та іншими матеріалами, які потрібно оглянути під час перевірки;
- ✚ вимагати, щоб підприємці та працівники підприємства давали усні й письмові пояснення з питань, що постають під час перевірки;
- ✚ складати протоколи про адміністративні порушення;
- ✚ накладати адміністративні стягнення за порушення антимонопольного законодавства.

Контрольні функції Органів державного фінансового контролю

Головними завданнями органів державного фінансового контролю є: здійснення державного фінансового контролю за використанням і збереженням державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, правильністю визначення потреби в бюджетних коштах та взяттям зобов'язань, ефективним використанням коштів і майна, станом і достовірністю бухгалтерського обліку і фінансової звітності у міністерствах та інших органах виконавчої влади, державних фондах, фондах загальнообов'язкового державного соціального страхування, бюджетних установах і суб'єктах господарювання державного сектору економіки, а також на підприємствах, в установах та організаціях, які отримують (отримували у періоді, який перевіряється) кошти з бюджетів усіх рівнів, державних фондів та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування або використовують (використовували у періоді, який перевіряється) державне чи комунальне майно (далі - підконтрольні установи), за дотриманням законодавства на всіх стадіях бюджетного процесу щодо державного і місцевих бюджетів, дотриманням законодавства про державні закупівлі, діяльністю суб'єктів господарської діяльності незалежно від форми власності, які не віднесені законодавством до підконтрольних установ, за рішенням суду, винесеним на підставі подання прокурора або слідчого для забезпечення розслідування кримінальної справи.

Державний фінансовий контроль забезпечується органом державного фінансового контролю через проведення державного фінансового аудиту, перевірки державних закупівель та інспектування.

Контрольні функції Органу державного ринкового нагляду

Однією з важливих функцій органів державного ринкового нагляду є діяльність у сфері нагляду і контролю продукції. Повноваження цього органу зафіксовані в Законах України «Про державний ринковий нагляд та контроль нехарчової продукції», «Про загальну безпеку нехарчової продукції».

Уповноважені органи цього державного органу перевіряють якість продукції та послуг, виконання обов'язкових вимог щодо безпеки товарів (робіт, послуг), а також дотримання правил торгівлі й надання послуг.

Посадові особи, які здійснюють ринковий нагляд, мають право:

1) проводити у випадках і порядку документальні перевірки та обстеження зразків продукції, відбирати зразки продукції і забезпечувати проведення їх експертизи (випробування);

2) безперешкодно відвідувати, за умови пред'явлення службового посвідчення та посвідчення (направлення) на проведення перевірки, у будь-який час протягом часу роботи об'єкта:

а) торговельні та складські приміщення суб'єктів господарювання для проведення перевірок характеристик продукції і перевірок стану виконання суб'єктами господарювання рішень про вжиття обмежувальних (корегувальних) заходів;

б) місця для проведення перевірок додержання вимог щодо представлення продукції, яка не відповідає встановленим вимогам, перевірок характеристик продукції та перевірок виконання суб'єктами господарювання приписів і рішень;

в) місця для проведення перевірок характеристик продукції;

3) вимагати від суб'єктів господарювання надання документів і матеріалів, необхідних для здійснення ринкового нагляду, одержувати копії таких документів і матеріалів. У разі якщо оригінали таких документів і матеріалів складені іншою мовою, ніж мова діловодства

та документації державних органів, на вимогу органів ринкового нагляду суб'єкти господарювання зобов'язані за власний рахунок забезпечити їх переклад мовою діловодства та документації державних органів в обсязі, необхідному для здійснення ринкового нагляду;

4) вимагати від посадових осіб суб'єктів господарювання та фізичних осіб - підприємців надання у погоджений з ними строк усних чи письмових пояснень з питань, що виникають під час проведення перевірок і вжиття обмежувальних (корегувальних) заходів;

5) складати акти перевірок та застосовувати в законному порядку штрафні санкції до суб'єктів господарювання за порушення;

6) складати на основі актів перевірок протоколи про адміністративні правопорушення у сфері здійснення ринкового нагляду та розглядати справи про відповідні адміністративні правопорушення згідно із законом України;

7) залучати у разі потреби в установленому порядку до здійснення ринкового нагляду працівників наукових установ та фахівців;

8) вимагати від посадових осіб суб'єктів господарювання та фізичних осіб - підприємців припинення дій, які перешкоджають здійсненню заходів ринкового нагляду, а в разі їх відмови від припинення таких дій - звертатися до органів внутрішніх справ за допомогою у здійсненні законної діяльності з ринкового нагляду.

Посадові особи, що здійснюють контроль продукції, мають право:

1) проводити документальні перевірки та вибіркові обстеження зразків продукції;

2) вимагати від декларантів надання документів і матеріалів, необхідних для здійснення контролю продукції, перевіряти їх та одержувати копії документів і матеріалів, що свідчать про факти порушення законодавства;

3) вимагати від декларантів надання у погоджений з ними строк усних чи письмових пояснень з питань, що виникають під час здійснення контролю продукції;

4) вимагати від декларантів припинення дій, що перешкоджають здійсненню заходів контролю продукції.

Контрольні функції Державної інспекції з контролю за цінами

Контроль за цінами в Україні здійснюють Державна інспекція з контролю за цінами та підпорядковані їй державні інспекції в областях. Повноваження та функції цієї інспекції визначено в Законі України "Про ціни і ціноутворення".

Посадові особи інспекції мають право вдатися до таких дій:

- ✓ проводити на підприємствах перевірки бухгалтерських документів, книг, звітів, калькуляцій, пов'язаних з встановленням і застосуванням цін, а також одержувати належні пояснення, довідки та відомості з питань, що виникають під час перевірок;
- ✓ отримувати потрібні для перевірки документи та копії з них, які свідчать про порядок встановлення та застосування цін і тарифів, про рівень і економічну обґрунтованість цін;
- ✓ обстежувати виробничі, складські, торговельні приміщення підприємств, використовувані для виготовлення, зберігання і продажу товарів та сировини, а також приміщення підприємств, що надають побутові та інші послуги;
- ✓ вимагати згідно до законодавства усунення виявлених порушень порядку формування, встановлення та застосування цін (тарифів), а також здійснення перерахунку вартості товарів, робіт і послуг, ціни (тарифи) на які сформовані, встановлені та/або застосовані з порушенням законодавства (якщо фактичну оплату товарів, робіт та послуг не проведено) для розрахунків із споживачами;
- ✓ приймати відповідно до законодавства рішення про застосування адміністративно-господарських санкцій за порушення порядку формування, встановлення та застосування цін (тарифів);
- ✓ відповідно до вимог законодавства розглядати справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням порядку формування, встановлення і застосування цін і тарифів, а також невиконанням вимог органів державного контролю за цінами;

- ✓ залучати спеціалістів органів виконавчої влади, а також суб'єктів господарювання (за погодженням з їх керівниками) для розгляду питань, що належать до її компетенції;
- ✓ скасовувати розпорядчі документи своїх територіальних органів (припис, розпорядження, рішення про застосування адміністративно-господарських санкцій), а також винесені ними постанови про накладення адміністративних стягнень;
- ✓ проводити перевірку правильності розрахунків щодо застосування цін (тарифів), на які запроваджене державне регулювання;
- ✓ здійснювати моніторинг цін (тарифів) та проводити цінові дослідження на споживчому та товарних ринках;
- ✓ одержувати відповідно до законодавства копії платіжних документів, що підтверджують факт перерахування до бюджету сум у разі застосування відповідних адміністративно-господарських санкцій;
- ✓ звертатися до суду з позовами про стягнення до бюджету сум у разі застосування відповідних адміністративно-господарських санкцій, зобов'язання вчинити певні дії або утриматися від їх вчинення;
- ✓ надсилати до правоохоронних органів матеріали перевірок щодо дій, які містять ознаки злочину;
- ✓ вчиняти інші дії в межах повноважень та у спосіб, що передбачені законом.

Уповноважені посадові особи органів державного контролю за цінами у разі виявлення на суб'єктах господарювання фактів порушень порядку формування, встановлення і застосування цін і тарифів, а також невиконання вимог органів державного контролю за цінами крім актів перевірок складають протоколи про адміністративні правопорушення і надсилають їх відповідному територіальному органу Державної інспекції з контролю за цінами для розгляду.

Оскаржити дії цих посадовців ви можете у відповідному обласному органі або в Державній інспекції з контролю за цінами. Пам'ятайте, що скаргу належить подати протягом місяця від того дня, коли вам повідомили про рішення щодо застосування фінансових санкцій.

Чи є силові структури органами планового контролю?

Ні, жодна із силових структур не є органом планового контролю! Як визначено в Законі України "Про оперативно-розшукову діяльність", податкова міліція, державна служба боротьби з економічною злочинністю, Служба безпеки України можуть провадити оперативно-розшукову діяльність, дізнання і попереднє слідство. Натомість представники цих органів не мають права прийти до підприємця з перевіркою, якщо той не скоїв злочину або не вчинив правопорушення.

Здійснювати контроль за тим, чи дотримує бізнесмен норми податкового законодавства, може інспектор, а не оперуповноважений. Виявивши під час перевірки істотні порушення, податківець передає матеріали до податкової міліції. А представники податкової міліції матимуть законні підстави для офіційних відвідин підприємства щойно після того, як одержать такі документи й відкриють кримінальне провадження.

Частина 2. «Наша міліція нас береже...»

Коли можуть прийти з перевіркою

Працівники міліції можуть прийти з перевіркою за наявності таких підстав:

1) для перевірки інформації, «яка надійшла» про здійснення або підготовку до скоєння злочину, до порушення кримінального провадження – у межах досудового розслідування (ст. 133 КПК України);

2) для отримання документів – пунктом 17 ст. 11 Закону України «Про міліцію» міліції надано право безперешкодно одержувати відомості (у т. ч. й ті, що становлять комерційну та банківську таємницю), необхідні в справах про злочини, які перебувають у провадженні міліції за ПИСЬМОВИМ запитом;

3) для проведення оперативно-розшукових заходів – якщо порушено ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВУ справу (ст. 8, 9 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», глава 21 КПК України).

Ч. 1 ст. 9 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» (далі – Закон про ОРД) зазначено, що у кожному випадку наявності підстав для проведення оперативно-розшукової діяльності заводиться оперативно-розшукова справа. Постанова про це підлягає затвердженню начальником органу внутрішніх справ, служби безпеки, Державної прикордонної служби України, охорони вищих посадових осіб, Служби зовнішньої розвідки України, оперативного підрозділу податкової міліції, органу, установи виконання покарань, розвідувального органу Міністерства оборони України, розвідувального органу спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у справах охорони державного кордону або його уповноваженим заступником.

4) для огляду приміщень – пунктом 15 ст. 11 Закону України «Про міліцію» міліції надано, серед інших, право БЕЗПЕРЕШКОДНО у будь-який час доби входити на територію і в приміщення підприємств, установ і організацій та оглядати їх з метою припинення зло-

чинів, переслідування осіб, підозрюваних у скоєнні злочинів, при стихійних лихах та інших надзвичайних обставинах.

Крім цього п. 6 ст. 8 Закону України про ОРД оперативно-розшуковим підрозділам надано право відвідувати житлові та інші приміщення для з'ясування обставин вчиненого або такого, що готується, злочину. Проте і в цьому випадку відвідування приміщень здійснюється за згодою їх власників;

5) для проведення слідчих дій (обшук та виїмка, огляд місця події) – якщо порушено КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ.

Згідно зі ст.234 КПК України ОБШУК проводиться з метою виявлення та фіксації відомостей про обставини вчинення кримінального правопорушення, відшукування знаряддя кримінального правопорушення або майна, яке було здобуте в результаті його вчинення, а також встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб.

Відповідно до КПК при проведенні слідчих дій складаються протоколи. Слідчий проводить ОГЛЯД місцевості, приміщення, предметів та документів для виявлення слідів злочину та інших речових доказів, з'ясування обстановки злочину, а також інших обставин, які мають значення для справи. Складання протоколу огляду місця події також передбачене ст.237 КПК України.

Які документи зобов'язані пред'явити

Відповідно до ч. 2 ст. 5 Закону України «Про міліцію» працівник міліції перед перевіркою зобов'язаний назвати своє прізвище, звання та пред'явити СЛУЖБОВЕ ПОСВІДЧЕННЯ.

Починаючи з 16 лютого 2005 року – дати набрання чинності Законом «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо посилення правового захисту громадян та запровадження механізмів реалізації конституційних прав громадян на підприємницьку діяльність, особисту недоторканність, безпеку, повагу до гідності особи, правову допомогу, захист)» від 12.01.2005 р. №2322, – окрім службового посвідчення працівники міліції зобов'язані пред'явити НАПРАВЛЕННЯ НА ПЕРЕВІРКУ. Воно пред'являється з будь-якої підстави, розглянутої вище.

У направленні зазначаються дата його видачі, назва підрозділу міліції, мета, вид, підстави, дати початку та закінчення перевірки, посади, звання та прізвища посадових осіб, які проводитимуть перевірку.

Направлення на перевірку дійсне за наявності підпису керівника підрозділу міліції, скріпленого печаткою органу міліції (п. 24 ст. 11 Закону України «Про міліцію»).

Форма направлення затверджується МВС України, але досі жодним документом вона офіційно не визначена.

Якщо працівник міліції прийшов на перевірку, запишіть номер його посвідчення, прізвище, ім'я, по батькові та поцікавтеся місцем роботи. Після цього можна зателефонувати й уточнити, чи працює він у цьому відділі, чи порушено оперативно-розшукову справу, і чи справді видано направлення на перевірку.

Якщо направлення немає, або у ньому немає хоча б одного з обов'язкових реквізитів, ви маєте право на законних підставах відмовити у проведенні перевірки.

Що можуть перевіряти

При перевірці міліціонери повинні діяти виключно у межах своїх прав, які потрібно знати тим, кого перевіряють. Відповідно до Законів України «Про міліцію» та «Про ОРД» міліції для виконання покладених на неї обов'язків крім прав, про які йшлося у пунктах 2 і 4 першої частини цього матеріалу, надано право:

1. Проводити перевірки ЗА ФАКТАМИ порушення законодавства, контроль за додержанням якого віднесено до компетенції міліції, вимагати проведення інвентаризацій та ревізій відповідних сфер фінансово-господарської діяльності (абз. 1 п. 24 ст. 11 Закону України «Про міліцію»).

2. ЗА РІШЕННЯМ СУДУ в присутності понятих та керівників підприємств, установ, організацій, фізичних осіб, щодо яких проводиться перевірка, ВИТРЕБУВАТИ і ВИЛУЧАТИ оригінали документів, що свідчать про правопорушення, зразки сировини і продукції, а

до ухвалення такого рішення суду – у присутності понятих та керівників підприємств, установ, організацій, фізичних осіб, щодо яких проводиться перевірка, ВИВЧАТИ документи, що свідчать про правопорушення, за рахунок відповідного органу міліції робити з них копії із залишенням особам, щодо яких проводиться перевірка, опису документів, з яких виготовлено копії, ОПЕЧАТУВАТИ каси, склади та архіви на термін не більше 24 годин з моменту опечатування, зазначеного в протоколі (абз. 4 п. 24 ст. 11 Закону України «Про міліцію»).

3. Проводити контрольну та оперативну закупівлю та постачання товарів, предметів та речовин, у тому числі заборонених для обігу, у фізичних та юридичних осіб незалежно від форм власності з метою виявлення та документування фактів протиправних дій (п. 2 ст. 8 Закону України про ОРД).

Ведучи мову про право правоохоронців проводити контрольні закупки, слід знати, що терміну «контрольна закупка» немає у жодному законі, який регламентує діяльність даних органів. Єдиний законодавчий акт, у якому згадується контрольна закупка - це Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність». У ньому ж з січня 2001 року з'явився ще термін «оперативна закупка». Згідно цього Закону, дія, яка визначається терміном «контрольна (оперативна) закупка», є заходом оперативного характеру та застосовується лише за наявності достатньої інформації, отриманої в установленому законом порядку, що вимагає перевірки за допомогою оперативно-розшукових заходів та засобів, про: злочини, які готуються або вчинені невстановленими особами; осіб, які готують або вчинили злочин; осіб, які переховуються від органів розслідування, суду або ухиляються від карного покарання.

Як захиститися

Відповідно до частини 4 ст. 25 Закону України «Про міліцію» дії працівника міліції можуть бути оскаржені у встановленому порядку в органах внутрішніх справ, суді або прокуратурі.

Якщо ви вважаєте, що проведення перевірки було здійснене з порушенням чинного законодавства, у вас є право оскаржити дії перевіряльників до органів внутрішніх справ, суду або прокуратури. При цьому посилайтеся на ст. 365 КК України - перевищення влади або службових повноважень.

Перевірка інформації – не привід змусити вас відповідати на запитання і не привід для проведення обшуку.

Якщо ви вважаєте, що відомості, які хочуть від вас отримати, можуть зашкодити вам особисто, – не відповідайте.

При цьому посилайтеся на ст. 63 Конституції України: «Особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом».

Частина 3. Якщо перевіряє СЕС?

Коли можуть прийти з перевіркою

Органи СЕС мають право приходити з перевітками передусім на ті підприємства і до тих підприємців, які працюють у сфері виробництва та торгівлі продовольчими товарами й у сфері громадського харчування.

У Законі України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» визначено, що обстеження та перевірки органи СЕС проводять згідно з планом роботи або позапланово.

Планові перевірки відбуваються за річними або квартальними планами, що їх затверджують органи СЕС. Періодичність таких планових заходів залежить від ступеня ризику господарської діяльності (високий, середній, невеликий). Ступені ризику і періодичність проведення планових перевірок найближчим часом має затвердити у своїй постанові Кабінет Міністрів України. Поки такої постанови не затверджено, планові перевірки підприємців та підприємств працівники СЕС можуть проводити не частіше ніж раз на п'ять років.

На всі органи СЕС покладено обов'язок публікувати в Інтернеті списки підприємців та підприємств, які заплановано перевіряти протягом року.

За 10 днів перед плановою перевіркою територіальний орган СЕС мусить надіслати рекомендованим листом тому суб'єктові господарювання, якого перевірятиме, письмове повідомлення. Якщо ви не отримали повідомлення про планову перевірку СЕС, то маєте право не допускати працівників СЕС до перевірки.

Час проведення планової перевірки не може перевищувати 15 робочих днів, а для суб'єктів малого підприємництва — 5 робочих днів. Закон не допускає продовження терміну планової перевірки. Позапланова перевірка може відбутися, якщо виникла відповідна санітарна та епідемічна ситуація або якщо підприємство, установа, ор-

ганізація чи громадяни звернулися до органу СЕС з відповідною заявою.

Під час позапланової перевірки працівники СЕС мають вивчати лише ті питання, які зазначено в направленні на перевірку.

Позапланові перевірки здійснюються за повідомленнями підприємств, установ та організацій та заявами громадян.

Обов'язкові позапланові перевірки проводяться під час:

- Проведення санітарних та протиепідемічних заходів, виконання програм профілактики захворювань;
- Обстежень об'єктів та споруд, що вводяться в експлуатацію;
- Розгляду пропозицій стосовно відведення земельних ділянок під забудову та інші види землекористування, під місця водоборів та скидання стічних вод, під розташування промислових та інших об'єктів;
- Видачі дозволів на здійснення діяльності, виконання якої вимагає дозволу СЕС (наприклад, якщо Ви бажаєте відкрити стоматологічний кабінет, до вас прийдуть для обстеження приміщення та обладнання тощо);
- Розслідування причин та умов виникнення професійних або інфекційних захворювань, отруень, радіаційних інцидентів (аварій).

У інших випадках державний санітарно-епідеміологічний нагляд здійснюється шляхом вибіркового перевірок, в залежності від санітарно-гігієнічної та епідеміологічної ситуації.

Існує також таке поняття як державна санітарно-епідеміологічна експертиза діючих об'єктів. Згідно чинного санітарного законодавства, рішення про необхідність та періодичність її проведення приймається самостійно кожною СЕС. Тобто такий візит до вас спеціалістів СЕС може бути виправданий необхідністю проведення державної санітарно-гігієнічної експертизи діючого об'єкта (тобто вашого підприємства).

Позапланова перевірка не може тривати довше ніж 10 робочих днів, а якщо йдеться про суб'єктів малого підприємництва, — то 2

робочих днів. Закон не допускає продовження терміну позапланової перевірки.

Звичайну перевірку проводять на підставі плану роботи СЕС, а позапланову — за рішенням головного державного санітарного лікаря чи його заступника за наявності підстав.

Які документи зобов'язані пред'явити

Підстави планової чи позапланової перевірки СЕС та питання, які вона охоплюватиме, мають бути вказані в письмовому направленні встановленої форми, яке видає головний лікар територіальної СЕС чи його заступник. Перед початком перевірки працівники СЕС мусять показати керівникові підприємства направлення та службові посвідчення і надати йому копію направлення. Якщо вам не показали й не надали таких документів, ви можете не допускати представників СЕС до перевірки.

Що можуть перевіряти

Підстави для здійснення позапланових перевірок виникають за таких обставин:

- суб'єкт господарювання подав до відповідного органу СЕС письмову заяву щодо здійснення перевірки за його бажанням;
- виникла потреба перевірити, чи виконує суб'єкт господарювання приписи, розпорядження або інші розпорядчі документи щодо усунення порушень законодавчих вимог, видані за результатами здійснення планових заходів органу СЕС;
- фізична чи юридична особа звернулася до СЕС, заявивши, що суб'єкт господарювання порушує вимоги санітарного законодавства (перевірка відбувається лише за наявності згоди МОЗ України на її проведення);
- ускладнилася санітарна та епідемічна ситуація, іде розслідування причин і умов виникнення професійних чи групових інфекційних захворювань, отруень, радіаційних аварій;
- виявлено, що суб'єкт господарювання вказав недостовірні дані в документах обов'язкової звітності;

- протягом встановленого терміну суб'єкт господарювання не подав документів обов'язкової звітності без поважних причин, а також не надав письмових пояснень про причини, які перешкодили йому подати такі документи.

Як захиститися

Захищаючи свої права, порушені під час перевірки органів СЕС, підприємець може вдаватися до таких кроків:

- оскаржувати дії та рішення посадових осіб органів СЕС. Дії та рішення можна оскаржити і в адміністративному порядку, і в суді. Відповідну скаргу чи позов треба подати протягом місяця від моменту вчинення оскаржуваної дії чи винесення оскаржуваного рішення. Варто пам'ятати, що оскарження ухваленого рішення не зупиняє його дії. Тому ми рекомендуємо оскаржувати дії органів СЕС у суді. В позові радимо сформулювати вимогу зупинити дію оскаржуваного рішення до моменту його розгляду в суді;

- підписувати акти та протоколи перевірок, вносити до них свої зауваження і пояснення, вимагати копії цих документів. Копія акту (протоколу) перевірки з внесеними до нього вашими зауваженнями стане вам у пригоді, якщо доведеться захищати свої інтереси в суді чи в адміністративному порядку;

- залучати свідків для підтримки своєї позиції. Контактувати з представниками СЕС краще при свідках. Якщо ви певні, що рішення посадової особи є необґрунтованим, попросіть свідків поставити підпис на документі, складеному не на вашу користь. Присутність якомога більшої кількості свідків і наявність їхніх підписів у відповідному документі (акті, протоколі) допоможуть вам захистити свої інтереси в суді або у вищому органі СЕС (у разі адміністративного оскарження);

- ознайомлюватися з матеріалами справи, подавати клопотання, давати пояснення, залучати свідків, експертів, адвокатів та інших осіб під час розгляду справи про адміністративне правопорушення або накладення фінансових санкцій. Закон надає вам широкі права, щоб захищати свої інтереси. Тому якщо вас викликали до органу СЕС чи

до суду на розгляд вашої справи, використовуйте якнайбільше своїх прав. Давайте пояснення, залучайте свідків і експертів, адвоката для представництва ваших інтересів. Не нехуйте своїми правами — завдяки їм ви одержуєте багато переваг і можливостей захистити себе і свій бізнес від незаконних претензій і санкцій.

Постанову про застосування до вашого підприємства фінансових санкцій ви можете оскаржити в головного державного санітарного лікаря вищої інстанції або в господарському суді протягом місяця відтоді як її винесено.

Подаючи скаргу до головного державного санітарного лікаря вищої інстанції, потрібно вказати таке:

- своє прізвище, ім'я та по батькові або повне найменування, юридичну адресу та інформацію про відомчу підпорядкованість вашого підприємства;
- номер, дату винесення постанови, посаду особи, що наклала стягнення;
- порушені норми законодавства, якими ви аргументуєте свою думку про незаконність накладеного на вас стягнення.

Вашу скаргу мають розглянути протягом 10 календарних днів після дня її надходження. Головний державний санітарний лікар вищої інстанції має право на одне з таких рішень:

- ✓ залишити постанову без змін, а скаргу без задоволення;
- ✓ скасувати постанову і передати справу на новий розгляд;
- ✓ скасувати постанову і закрити справу.

Як ви знаєте, постанову також можна оскаржити в суді. В момент подання судового позову її дія не зупиняється. Постанова буде чинною доти, доки відповідне рішення або постанову не винесе господарський суд, якщо ви не заявите клопотання про призупинення дії постанови до вирішення справи по суті.

До господарського суду ви маєте право подати заяву про визнання недійсною постанови (припису тощо) головного державного санітарного лікаря СЕС. У такому разі за докази правитимуть тільки документи, наприклад, експертні висновки незалежних експертів. А

до суду загальної юрисдикції ви можете звернутися зі скаргою на неправомочні дії конкретного працівника СЕС. За таких обставин доказами на вашу користь можуть бути також показання свідків.

Постанову головного санітарного лікаря про накладення на вас штрафу чи застосування фінансової санкції ви мусите виконати добровільно протягом 15 днів. В іншому разі СЕС надсилає постанову про накладення штрафу чи фінансової санкції до виконавчої служби для примусового стягнення.

Постанову про застосування фінансової санкції будь-коли може опротестувати прокурор. Посадова особа, яка винесла постанову, розглядає протест прокурора протягом 10 днів після одержання протесту і виносить одне з таких рішень:

- залишити постанову без змін, а протест прокурора — без задоволення;
- скасувати постанову і закрити справу.

Про результати розгляду протесту обов'язково сповіщають прокурора. Якщо постанову скасовано або якщо змінено обсяг накладеного на вас штрафу, то про це повідомляють також вам.

У разі скасування постанови стягнені суми фінансових санкцій підлягають поверненню з тих бюджетів, фондів і рахунків установ (закладів, частин, підрозділів) державної санітарно-епідеміологічної служби України, до яких вони надійшли (таку норму визначено в пунктах 3.8, 3.12 «Порядку застосування фінансових санкцій за порушення санітарного законодавства», затвердженого в наказі Міністерства охорони здоров'я України № 135 від 20 липня 1995 року).

Зазначимо, що штраф, визначений у постанові санітарного лікаря, підприємець мусить сплатити протягом 15 днів добровільно. В іншому разі такі кошти стягує примусово виконавча служба. Зупинити чи скасувати дію постанови може лише суд, а судовий розгляд зазвичай триває довше ніж 15 днів.

Частина 4. «Немає диму без вогню»...

Коли можуть прийти з перевіркою

Відповідно до ст. 7 Закону України «Про пожежну безпеку» державний пожежний нагляд за станом пожежної безпеки здійснюється в населених пунктах і на об'єктах НЕЗАЛЕЖНО від форм власності.

На об'єктах приватної власності органи державного пожежного нагляду контролюють **ЛИШЕ** умови безпеки людей на випадок пожежі, а також вирішення питань пожежної безпеки, що стосуються прав та інтересів інших юридичних осіб і громадян.

Державний пожежний нагляд за виконанням встановлених законодавством вимог пожежної безпеки суб'єктами господарювання, а також здійснюється відповідними органами державного пожежного нагляду шляхом проведення планових та позапланових перевірок.

Планові перевірки об'єктів, які належать до сфери управління (власності, володіння, користування) суб'єктів господарювання, здійснюються відповідно до квартальних планів-графіків, які затверджуються керівниками відповідних органів держпожнадзора до 20 числа останнього місяця кварталу, що передує плановому.

У разі взяття на облік нового об'єкта (при підписанні акта державної комісії, видачі дозволу, реєстрації декларації тощо) в кварталі, на який затверджений план-графік, планова перевірка такого об'єкта проводиться в наступному кварталі.

Планові перевірки об'єктів суб'єктів господарювання та інших підконтрольних об'єктів проводяться у присутності керівників (власників) підприємств, установ, організацій, або їх заступників, або фізичних осіб - підприємців (далі - керівники об'єктів), або уповноважених ними осіб за умови їх письмового повідомлення про перевірку (далі - повідомлення) не пізніше як за десять днів до дня їх здійснення.

Строк здійснення планової перевірки об'єктів, які належать до сфери управління суб'єктів господарювання, не може перевищувати

п'ятнадцяти робочих днів, а для суб'єктів малого підприємництва - п'яти робочих днів. Продовження строку здійснення планової перевірки не допускається.

Періодичність проведення планових перевірок об'єктів суб'єктів господарювання встановлюється з урахуванням ступеня ризику їх господарської діяльності, який визначається відповідно до Критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 лютого 2012 року № 306.

Планові перевірки суб'єктів господарювання з високим ступенем прийнятного ризику проводяться щороку. Планові перевірки суб'єктів господарювання з середнім ступенем прийнятного ризику проводяться один раз на три роки. Планові перевірки суб'єктів господарювання з незначним ступенем прийнятного ризику проводяться один раз на п'ять років.

Відповідні органи держпожнадзора оприлюднюють критерії та періодичність проведення планових перевірок протипожежного стану об'єктів суб'єктів господарювання шляхом розміщення інформації в мережі Інтернет або на власних веб-сайтах.

Позапланові перевірки об'єктів суб'єктів господарювання з високим, середнім і незначним ступенями прийнятного ризику та інших підконтрольних об'єктів, які проводяться з метою контролю за виконанням приписів, постанов та розпоряджень про усунення порушень ліцензійних умов, здійснюються за рішенням керівника відповідного органу держпожнадзора.

Позапланові перевірки об'єктів суб'єктів господарювання з середнім та незначним ступенями прийнятного ризику не проводяться за умови укладення договорів добровільного страхування відповідальності перед третіми особами, за винятком здійснення перевірок об'єктів будівництва, а також умов виконання постанов про застосування запобіжних заходів та перевірки виконання приписів, виданих за результатами проведення планової перевірки.

Позапланові перевірки щодо контролю за виконанням постанов про застосування запобіжних заходів, дотриманням умов відкриття об'єктів та усунення недоліків проводяться за рішенням керівника відповідного органу держпожнадзора у разі, якщо протягом місяця від дати приведення постанови в дію не надійшло звернення керівника об'єкта або уповноваженої ним особи щодо необхідності проведення робіт з виконання заходів пожежної безпеки, а також у разі відсутності звернень про отримання права на подальшу роботу (експлуатацію) або перевищення термінів виконання протипожежних заходів, зазначених у гарантійних зобов'язаннях, та/або в плані виконання заходів.

Які документи зобов'язані пред'явити

Посвідчення перед початком здійснення перевірки разом із службовим посвідченням, що засвідчує особу органу держпожнадзора, пред'являється керівнику об'єкта або уповноваженій ним особі. Копія посвідчення на проведення перевірки надається суб'єкту господарювання.

За відсутності даних про найменування суб'єкта господарювання та/або його відокремленого підрозділу або прізвища, ім'я та по батькові фізичної особи - підприємця, щодо діяльності яких здійснюється перевірка, а також у разі початку роботи суб'єктом господарювання без отримання відповідних дозвільних документів у посвідченні на проведення перевірки зазначається тільки місцезнаходження об'єкта та інші дані без найменування суб'єкта господарювання.

Посадова особа органу держпожнадзора без посвідчення на проведення перевірки та службового посвідчення не має права на здійснення перевірки.

Перед початком здійснення перевірки посадова особа органу держпожнадзора вносить запис до відповідного журналу суб'єкта господарювання (за його наявності).

При проведенні позапланових перевірок повідомлення керівнику об'єкта або уповноваженій ним особі не надсилається.

Під час проведення позапланової перевірки з'ясовуються лише ті питання, необхідність яких стала підставою для здійснення вказаного заходу, з обов'язковим їх зазначенням у посвідченні. Керівник об'єкта або уповноважена ним особа має право ознайомитися з підставою проведення позапланової перевірки та отримати копії відповідних документів.

Що можуть перевіряти

Позапланові перевірки об'єктів суб'єктів господарювання з високим, середнім і незначним ступенями прийнятного ризику та інших підконтрольних об'єктів, які проводяться з метою контролю за виконанням приписів, постанов та розпоряджень про усунення порушень ліцензійних умов, здійснюються за рішенням керівника відповідного органу держпожнадзора.

Позапланові перевірки об'єктів суб'єктів господарювання з середнім та незначним ступенями прийнятного ризику не проводяться за умови укладення договорів добровільного страхування відповідальності перед третіми особами, за винятком здійснення перевірок об'єктів будівництва, а також умов виконання постанов про застосування запобіжних заходів та перевірки виконання приписів, виданих за результатами проведення планової перевірки.

Позапланові перевірки щодо контролю за виконанням постанов про застосування запобіжних заходів, дотриманням умов відкриття об'єктів та усунення недоліків проводяться за рішенням керівника відповідного органу держпожнадзора у разі, якщо протягом місяця від дати приведення постанови в дію не надійшло звернення керівника об'єкта або уповноваженої ним особи щодо необхідності проведення робіт з виконання заходів пожежної безпеки, а також у разі відсутності звернень про отримання права на подальшу роботу (експлуатацію) або перевищення термінів виконання протипожежних заходів, зазначених у гарантійних зобов'язаннях, та/або в плані виконання заходів.

Працівники Державного департаменту пожежної безпеки МАЮТЬ ПРАВО:

1. Проводити в будь-який час у присутності власника чи його представника пожежно-технічні ОБСТЕЖЕННЯ та ПЕРЕВІРКИ підприємств, установ, організацій, будівель, споруд, новобудов та інших підконтрольних об'єктів незалежно від форм власності, одержувати від власника необхідні пояснення, матеріали та інформацію.

2. Давати (надсилати) керівникам та іншим посадовим особам підприємств, установ та організацій, а також громадянам обов'язкові для виконання РОЗПОРЯДЖЕННЯ (ПРИПИСИ) про усунення порушень і недоліків.

У разі порушення правил пожежної безпеки, що створює загрозу виникнення пожежі або перешкоджає її гасінню та евакуації людей, а також у випадках випуску пожежонебезпечної продукції, систем і засобів протипожежного захисту з відхиленням від стандартів чи технічних умов або у разі їх відсутності ПРИПИНЯТИ чи ЗАБОРОНЯТИ роботу підприємств, окремих виробництв, виробничих дільниць, агрегатів, експлуатацію будівель, споруд, окремих приміщень, опалювальних приладів, дільниць електричної мережі, проведення пожежонебезпечних робіт, випуск та реалізацію пожежонебезпечної продукції, систем та засобів протипожежного захисту, дію виданих дозволів на право проведення робіт.

3. Здійснювати контроль за виконанням ПРОТИПОЖЕЖНИХ ВИМОГ, передбачених стандартами, нормами і правилами, під час проектування (вибірково), будівництва, реконструкції, розширення чи технічного переоснащення, капітального ремонту підприємств, будівель, споруд та інших об'єктів. У разі виявлення порушень забороняти до їх усунення випуск і застосування проектів, зупиняти проведення будівельно-монтажних робіт та вносити пропозиції про припинення фінансування цих робіт.

4. ПРИТЯГАТИ до адміністративної відповідальності посадових осіб, інших працівників підприємств, установ, організацій та громадян, винних у порушенні встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, невиконанні приписів, постанов органів державного пожежного нагляду, використанні пожежної техніки та засобів пожежогасіння не за призначенням.

5. Застосовувати ШТРАФНІ САНКЦІЇ до підприємств, установ та організацій за порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, невиконання розпоряджень (приписів) посадових осіб органів державного пожежного нагляду

Як захиститися

Якщо підприємство перевіряє орган пожежного нагляду, то інспектор повинен мати розпорядження його керівництва. Візит контролера запишіть у журнал реєстрації перевірок. Це позбавить наступних можливих візитів ревізорів.

У разі підписання підприємцем договору страхування цивільної відповідальності перед третіми особами про відшкодування наслідків можливої пожежі позапланові і контрольні перевірки не повинні стосуватися його підприємства.

Оскільки дозвіл пожежників повинен мати не тільки власник помешкання, а й орендар, то останньому в договір оренди доцільно вписати положення про відповідальність власника за невідповідність помешкання правилам пожежної безпеки.

Слід пам'ятати, що результати будь-якої перевірки підприємець має право оскаржити в суді протягом десяти днів.

Частина 5. Податкова: «З миру по нитці – державі бюджет...»

Коли можуть прийти з перевіркою

Виключною компетенцією органів державної податкової служби є проведення планових і позапланових виїзних перевірок стосовно сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів та державних цільових фондів, а також неподаткових платежів.

Відповідно до ст.77 Податкового кодексу України: плановою виїзною перевіркою вважається перевірка платника податків щодо своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати ним податків та зборів (обов'язкових платежів), яка передбачена у плані роботи органу державної податкової служби і проводиться за місцезнаходженням такого платника податків чи за місцем розташування об'єкта права власності, стосовно якого проводиться така планова виїзна перевірка.

Планова виїзна перевірка проводиться за сукупними показниками фінансово-господарської діяльності платника податків за письмовим рішенням керівника відповідного органу державної податкової служби не частіше одного разу на календарний рік.

Право на проведення планової виїзної перевірки платника податків надається лише у тому випадку, коли йому не пізніше ніж за десять днів до дня проведення зазначеної перевірки надіслано письмове повідомлення із зазначенням дати початку та закінчення її проведення. Тривалість планової виїзної перевірки не повинна перевищувати 20 робочих днів, а щодо суб'єктів малого підприємництва – 10 робочих днів.

Позаплановою виїзною перевіркою вважається перевірка, яка не передбачена в планах роботи органу державної податкової служби і проводиться за наявності хоча б однієї з таких обставин:

- 1) за наслідками перевірок інших платників податків виявлено факти, які свідчать про порушення платником податків законів України про оподаткування, валютного законодавства, якщо платник по-

датків не надасть пояснення та їх документальні підтвердження на обов'язковий письмовий запит органу державної податкової служби протягом десяти робочих днів з дня отримання запиту;

2) платником податків не подано в установлений строк податкової декларації або розрахунки, якщо їх подання передбачено законом;

3) виявлено недостовірність даних, що містяться у податковій декларації, поданій платником податків, якщо платник податків не надасть пояснення та їх документальні підтвердження на обов'язковий письмовий запит органу державної податкової служби протягом десяти робочих днів з дня отримання запиту;

4) платник податків подав у встановленому порядку скаргу про порушення законодавства посадовими особами органу державної податкової служби під час проведення планової чи позапланової виїзної перевірки, в якій вимагає повного або часткового скасування результатів відповідної перевірки;

5) у разі виникнення потреби у перевірці відомостей, отриманих від особи, яка мала правові відносини з платником податків, якщо платник податків не надасть пояснення та їх документальні підтвердження на обов'язковий письмовий запит органу державної податкової служби протягом десяти робочих днів з дня отримання запиту;

б) проводиться реорганізація (ліквідація) підприємства;

7) стосовно платника податків (посадової особи платника податків) у порядку, встановленому законом, податковою міліцією заведено оперативно-розшукову справу, у зв'язку з чим є потреба у проведенні позапланової виїзної перевірки фінансово-господарської діяльності такого платника податків;

8) у разі, коли вищестоящий орган державної податкової служби в порядку контролю за достовірністю висновків нижчестоящего органу державної податкової служби здійснив перевірку документів обов'язкової звітності платника податків або висновків акта перевірки, складеного нижчестоящим контролюючим органом, та виявив їх невідповідність вимогам законів, що призвело до ненадходження

до бюджетів сум податків та зборів (обов'язкових платежів). Позапланова виїзна перевірка в цьому випадку може ініціюватися вищестоящим органом державної податкової служби лише у тому разі, коли стосовно посадових або службових осіб нижчестоящего органу державної податкової служби, які проводили планову або позапланову виїзну перевірку зазначеного платника податків, розпочато службове розслідування або порушено кримінальну справу;

Позаплановими перевірками вважаються також перевірки в межах повноважень податкових органів, визначених законами України "Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг", "Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів", а в інших випадках - за рішенням суду.

Позапланова виїзна перевірка може здійснюватися лише на підставі рішення суду. Орган державної податкової служби, який ініціює проведення позапланової виїзної перевірки, подає до суду письмове обґрунтування підстав такої перевірки та дати її початку і закінчення, склад осіб, які будуть проводити таку перевірку, документи, які відповідно до частини шостої цієї статті свідчать про виникнення підстав для проведення такої перевірки, інформацію про вид та кількість перевірок, проведених органами державної податкової служби щодо суб'єкта господарської діяльності та наслідки таких перевірок за попередні три роки, а також на вимогу суду - інші відомості. У розгляді питання про надання дозволу на проведення позапланової виїзної перевірки мають право брати участь представники суб'єкта господарської діяльності. Повідомлення про місце, дату та час розгляду питання про надання дозволу на проведення позапланової виїзної перевірки направляється не пізніше ніж за три робочі дні до дати такого розгляду.

Які документи зобов'язані пред'явити

Посадові особи органу державної податкової служби вправі приступити до проведення планової або позапланової виїзної перевірки за наявності підстав для їх проведення, визначених цим та іншими законами України, та за умови надання платнику податків під розписку:

1) направлення на перевірку, в якому зазначаються дата його видачі, назва органу державної податкової служби, мета, вид (планова або позапланова), підстави, дата початку та дата закінчення перевірки, посади, звання та прізвища посадових осіб органу державної податкової служби, які проводитимуть перевірку. Направлення на перевірку є дійсним за умови наявності підпису керівника органу державної податкової служби, скріпленого печаткою органу державної податкової служби;

2) копії наказу керівника податкового органу про проведення позапланової виїзної перевірки, в якому зазначаються підстави проведення позапланової виїзної перевірки, дата її початку та дата закінчення.

Ненадання цих документів платнику податків або їх надання з порушенням вимог, встановлених частиною першою цієї статті, є підставою для недопущення посадових осіб органу державної податкової служби до проведення планової або позапланової виїзної перевірки.

Що можуть перевіряти

Органи державної податкової служби у випадках, в межах компетенції та у порядку, встановлених законами України, мають право:

- ✓ запрошувати платників податків або їх представників для перевірки правильності нарахування та своєчасності сплати податків та зборів, дотримання вимог іншого законодавства, здійснення контролю за дотриманням якого покладено на органи державної податкової служби. Письмові повідомлення про такі запрошення надсилаються не пізніше ніж за 10 календарних днів до дня запрошення рекомендованими листами, в яких зазначаються підс-

- тави запрошення, дата і час, на які запрошується платник податків (представник платника податків);
- ✓ під час проведення перевірок вимагати виготовлення платником податків (уповноваженим представником платника податків) і безоплатно отримувати від них засвідчені підписом платника податків або його посадовою особою та скріплені печаткою (за її наявності) копії документів, що свідчать про порушення вимог податкового законодавства або іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на органи державної податкової служби; перевіряти під час проведення перевірок у платників податків - фізичних осіб, а також у посадових осіб та інших працівників платників податків - юридичних осіб документи, що посвідчують особу;
 - ✓ одержувати безоплатно від платників податків, а також від установ Національного банку України, банків та інших фінансових установ довідки, у порядку встановленому Законом України "Про банки і банківську діяльність" та цим Кодексом, довідки та/або копії документів про наявність банківських рахунків, а на підставі рішення суду - інформацію про обсяг та обіг коштів на рахунках, у тому числі про ненадходження у встановлені терміни валютної виручки від суб'єктів підприємницької діяльності;
 - ✓ проводити перевірки платників податків (крім Національного банку України); вимагати від платників податків, що перевіряються в ході перевірок, проведення інвентаризації основних фондів, товарно-матеріальних цінностей, коштів, у тому числі зняття залишків товарно-матеріальних цінностей, готівки.
 - ✓ отримувати безоплатно від платників податків, у тому числі благодійних та інших неприбуткових організацій, інформацію, довідки, копії документів (засвідчені підписом платника податків або його посадовою особою та скріплені печаткою (за наявності) про фінансово-господарську діяльність, отримувані доходи, видатки платників податків та іншу інформацію, пов'язану з обчисленням та сплатою податків, дотриманням вимог іншого законодавства, здійснення контролю за яким покладено на органи державної

податкової служби, а також фінансову та статистичну звітність, в порядку та на підставах, визначених цим Кодексом;

- ✓ під час проведення перевірок вивчати та перевіряти первинні документи, які використовуються в бухгалтерському та податковому обліку, інші реєстри, фінансову, статистичну звітність, пов'язані з обчисленням і сплатою податків та зборів, виконанням вимог іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на органи державної податкової служби; проводити контрольні розрахункові операції до початку перевірки платника податків щодо дотримання ним порядку проведення готівкових розрахунків та застосування реєстраторів розрахункових операцій. Товари, які було отримано службовими (посадовими) особами органів державної податкової служби під час проведення контрольної розрахункової операції, підлягають поверненню платнику податків у непошкодженому вигляді. У разі неможливості повернення такого товару відшкодування витрат здійснюється відповідно до законодавства з питань захисту прав споживачів; під час проведення перевірок вимагати від посадових або службових осіб платника податків надання повноважних осіб для спільного з представниками органів державної податкової служби зняття показань внутрішніх та зовнішніх лічильників, якими обладнані технічні пристрої, що використовуються у процесі провадження ним діяльності, що перевіряється; доступу під час проведення перевірок до територій, приміщень (крім житла громадян) та іншого майна, що використовується для провадження господарської діяльності, та/або є об'єктами оподаткування або використовується для отримання доходів (прибутку) чи пов'язані з іншими об'єктами оподаткування та/або можуть бути джерелом погашення податкового боргу;
- ✓ звертатися до суду щодо припинення юридичної особи та припинення підприємницької діяльності фізичною особою - підприємцем та/або про визнання недійсними установчих (засновницьких) документів суб'єктів господарювання;

- ✓ звертатися до суду щодо зупинення видаткових операцій платника податків на рахунках такого платника податків у банках та інших фінансових установах (крім операцій з видачі заробітної плати та сплати податків, зборів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, а також визначених контролюючим органом грошових зобов'язань платника податків) за наявності хоча б однієї з таких підстав:
- ✓ недопущення посадових осіб органів державної податкової служби до обстеження територій та приміщень;
- ✓ звертатися до суду, у разі якщо платник податків перешкоджає виконанню податковим керуючим повноважень, визначених цим Кодексом, щодо зупинення видаткових операцій на рахунках платника податків шляхом накладення арешту на кошти та інші цінності такого платника податків, що знаходяться в банку, та зобов'язання такого платника податків виконати законні вимоги податкового керуючого, передбачені цим Кодексом;
- ✓ звертатися до суду щодо накладення арешту на кошти та інші цінності такого платника податків, що знаходяться в банку, у разі, якщо у платника податків, який має податковий борг, відсутнє майно та/або його балансова вартість менша суми податкового боргу, та/або таке майно не може бути джерелом погашення податкового боргу;
- ✓ звертатися до суду щодо стягнення коштів платника податків, який має податковий борг, з рахунків у банках, обслуговуючих такого платника, на суму податкового боргу або його частини; звертатися до суду щодо стягнення з дебіторів платника податків, що має податковий борг, сум дебіторської заборгованості, строк погашення якої настав та право вимоги якої переведено на органи державної податкової служби, у рахунок погашення податкового боргу такого платника податків;
- ✓ складати стосовно платників податків - фізичних осіб та посадових осіб платників податків - юридичних осіб протоколи про адміністративні правопорушення в порядку, визначеному законом; виносити постанови у справах про адміністративні правопору-

шення у випадках, передбачених законом; у випадках виявлення порушення вимог податкового та іншого законодавства України, контроль за дотриманням яких покладено на контролюючі органи, надсилати платникам податків письмові запити щодо надання засвідчених належним чином копій документів; вимагати від платників податків, діяльність яких перевіряється, припинення дій, які перешкоджають здійсненню законних повноважень службовими (посадовими) особами органів державної податкової служби, усунення виявлених порушень податкового та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на органи державної податкової служби та контролювати виконання законних вимог службових (посадових) осіб органів державної податкової служби; користуватися у службових справах засобами зв'язку, які належать платникам податків, з їх дозволу або дозволу посадових осіб таких платників; залучати, у разі необхідності, фахівців, експертів та перекладачів;

- ✓ визначати суми податкових та грошових зобов'язань платників податків;
- ✓ застосовувати до платників податків фінансові (штрафні) санкції, стягувати до бюджетів та державних цільових фондів суми грошових зобов'язань та/або податкового боргу;
- ✓ стягувати суми простроченої заборгованості суб'єкта господарювання перед державою (Автономною Республікою Крим чи територіальною громадою міста) за кредитом (позикою), залученим державою (Автономною Республікою Крим чи територіальною громадою міста) або під державну (місцеву) гарантію, а також за кредитом з бюджету в порядку, визначеному цим Кодексом; здійснювати контроль за додержанням норм законодавства з питань регулювання готівкових розрахунків за товари (послуги), приймання готівки для подальшого переказу (крім приймання готівки банками), забезпечення суб'єктами господарювання можливості розрахунків за товари (послуги) з використанням електронних платіжних засобів; контроль за наявністю ліцензій на провадження видів господарської діяльності, що підлягають

ліцензуванню відповідно до закону, з наступною передачею матеріалів про виявлені порушення органам, які видали ці документи; контроль за наявністю торгових патентів; контроль за додержанням суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності вимог валютного законодавства;

- ✓ одержувати безоплатно необхідні відомості для ведення Єдиного реєстру податкових накладних, формування інформаційного фонду Державного реєстру фізичних осіб - платників податків від платників податків, а також Національного банку України та його установ - про суми доходів, виплачених фізичним особам, і утриманих з них податків та зборів (обов'язкових платежів), від органів, уповноважених проводити державну реєстрацію суб'єктів, а також видавати ліцензії на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону, - про державну реєстрацію та видачу ліцензій суб'єктам господарської діяльності, від органів, що здійснюють реєстрацію фізичних осіб - про громадян, які прибули на проживання до відповідного населеного пункту чи вибули з нього, від органів державної реєстрації актів цивільного стану - про фізичних осіб, які померли;
- ✓ одержувати безоплатно від митних органів щомісяця звітні дані про ввезення на митну територію України імпортованих товарів і справляння при цьому податків та зборів та інформацію про експортно-імпортовані операції, що здійснюють резиденти і нерезиденти, за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики, та від органів статистики - дані, необхідні для використання їх у проведенні аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств, установ, організацій усіх форм власності;
- ✓ надавати відстрочення та розстрочення грошових зобов'язань або податкового боргу, а також приймати рішення про списання безнадійного боргу в порядку, передбаченому законом; застосовувати до фінансових установ, які не подали відповідним органам державної податкової служби в установленій законом строк по-

відомлень про відкриття або закриття рахунків платників податків або розпочали здійснення видаткових операцій за рахунком платника податків до отримання повідомлення відповідного органу державної податкової служби про взяття рахунку на облік в органах державної податкової служби, фінансові (штрафні) санкції у встановленому цим Кодексом розмірі; за несвоєчасне виконання установами банків та іншими фінансово-кредитними установами рішень суду та доручень платників податків про сплату податків та зборів стягувати з установ банків та інших фінансово-кредитних установ пеню за кожний день прострочення (включаючи день сплати) у порядку та розмірах, встановлених законами України щодо таких видів платежів; надавати інформацію з Державного реєстру фізичних осіб - платників податків іншим органам державної влади та органам фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування відповідно до закону; звертатися у випадках, передбачених законом до суду щодо застосування санкцій, пов'язаних із заборобою організації і проведення азартних ігор на території України; приймати рішення про зміну основного місця обліку та переведення великих платників податків на облік у спеціалізовані органи державної податкової служби та знімати їх з обліку і переводити до інших органів державної податкової служби; звертатися до суду щодо нарахування та сплати податкових зобов'язань, коригування від'ємного значення об'єкта оподаткування або інших показників податкової звітності у результаті застосування звичайних цін; отримувати від нотаріусів на письмові запити інформацію про вступ фізичної особи у права спадкоємця із обов'язковим зазначенням повних даних про таку особу (прізвище, ім'я, по батькові, номер та серія паспорта, рік народження, місце проживання тощо) та відомості про майно (нерухоме, рухоме, кошти тощо), отримане за спадком; звертатися до суду з заявою про вилучення оригіналів первинних фінансово-господарських та бухгалтерських документів у випадках, передбачених цим Кодексом.

- ✓ отримувати безоплатно від органів, які забезпечують ведення відповідних державних реєстрів (кадастрів), інформацію, необхідну для здійснення повноважень органів державної податкової служби щодо забезпечення погашення податкового боргу платника податків.

Строк надання інформаційних довідок цими органами на письмові запити органів державної податкової служби не може перевищувати п'яти робочих днів з дня отримання таких запитів.

Як захиститися

З прийняттям Податкового кодексу порядок проведення перевірок органами державної податкової служби чітко врегульовано. Це стосується як підстав та строків проведення перевірки, так і порядку оскарження дій та рішень органу контролю. Тому платнику податків варто детально ознайомитися з правилами, за якими проводяться перевірки, та з порядком оскарження результатів таких перевірок, аби захистити свої права в майбутньому.

Так, органи ДПС мають право проводити камеральні, документальні (планові або позапланові; виїзні або невиїзні) та фактичні перевірки. Проте з усього розмаїття перевірок документальна планова виїздна є найглибшою та всеохопною. Саме на неї податківцям відведено найбільше часу, і саме за її наслідками найчастіше нараховуються найбільші фінансові санкції. Порядок проведення документальних планових перевірок передбачено ст.77 ПК, де вказано, що будь-яка така перевірка повинна бути передбачена у відповідному плані-графіку.

До вказаного плану заносяться ті, стосовно яких є ризик щодо несплати податків і зборів, невиконання іншого законодавства, контроль за яким покладено на органи ДПС.

Важливо зазначити, що періодичність проведення документальних планових перевірок платників податків визначається залежно від ступеня ризику діяльності, який поділяється на високий, середній та незначний. Так, платники податків з незначним ступенем ризику включаються до плану-графіка не частіше, ніж раз на 3 календарні

роки, із середнім — не частіше, ніж раз на 2 календарні роки, з високим — не частіше одного разу на календарний рік. Самозайняті особи, сума сплачених податків яких становить не менш ніж 5% від задекларованого доходу за звітний податковий період, включаються до плану-графіка не частіше, ніж раз на 3 календарні роки.

Рішення щодо проведення документальної планової перевірки приймає керівник органу ДПС. Воно оформлюється наказом.

Право на проведення документальної планової перевірки платника податків надається лише у випадку, коли йому не пізніше ніж за 10 календарних днів до дня проведення зазначеної перевірки вручено під розписку або надіслано рекомендованим листом з повідомленням про вручення копію відповідного наказу та письмове повідомлення із зазначенням дати початку проведення такої перевірки. Також митарі мають пред'явити платнику податків направлення на проведення перевірки. Недотримання наведених вимог законодавства є підставою для недопущення посадових осіб податкової до проведення перевірки, що оформлюється відповідним актом.

Крім того, платник податків має право оскаржити до суду наказ про проведення перевірки. Необхідно звернути увагу на лист ВАС від 24.12.2010 р. №1844/11/13-10, де зазначено, що позовні вимоги про визнання протиправним наказу керівника податкового органу про призначення позапланової виїзної перевірки підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства.

Ігнорувати таке право не варто. Адже часто виникають ситуації, коли митарі донараховують зобов'язання платнику податків, а останній має обмаль аргументів для свого захисту в суді. Оскарження ж наказу про проведення перевірки дає громадянину як мінімум час, аби підготуватися до візиту податківців, а як максимум — можливість скасувати відповідний наказ, довівши безпідставність та незаконність дій перевіряльників.

Проте податкові органи дотримуються зовсім іншої позиції з цього питання й у своїх листах та роз'ясненнях наголошують на тому, що таке оскарження не передбачено нормами ПКУ України.

Право заперечення

Результати перевірок оформлюються актом (якщо виявлені порушення) або довідкою (якщо вони відсутні). Платникам податків слід мати на увазі, що в разі їх незгоди з висновками акта перевірки вони можуть його підписати із зауваженнями, які мають право надати разом з підписаним примірником документа або окремо.

Статтею 86 ПК України чітко встановлено строк, протягом якого платник податків має право подати свої заперечення на акт перевірки, — 5 робочих днів з дня отримання акта. Такі заперечення розглядаються органом ДПС протягом 5 робочих днів, що настають за днем їх отримання. Після цього має надаватися відповідь.

ПК встановлює право платника податків брати участь у розгляді заперечень, а також бути присутнім при ухваленні рішень за наслідками їх вивчення. Заперечення проти висновків, які містяться в акті, — це перший інструмент захисту, який може застосувати платник податків після закінчення перевірки. На відміну від процедури адміністративного оскарження, що розпочинається вже після отримання податкового повідомлення-рішення та може тривати досить довго, заперечення є засобом впливу на зміст повідомлення-рішення ще до його ухвалення.

Якщо після розгляду заперечення податковий орган не взяв до уваги доводів платника податків та дотримується попередньої позиції, то направляє на адресу суб'єкта господарювання податкове повідомлення-рішення. Оскарження вказаного документа потребує більше часу та зусиль.

Подвійне оскарження

Отже, якщо платник податків не згоден з повідомленням-рішенням, йому варто знати, що воно може бути оскаржене двома шляхами: в адміністративному та в судовому порядку. Тут слід зазначити: якщо суб'єкт господарювання обрав судовий спосіб захисту, то він автоматично втрачає право на адміністративне оскарження рішення органу ДПС.

Адміністративне оскарження передбачає подання скарги до органу контролю вищого рівня протягом 10 календарних днів, що настають за днем отримання фізичною чи юридичною особою податкового повідомлення-рішення.

Порядок подання та розгляду скарг органами ДПС затверджено наказом Мініфіну від 19.11.2012 №1203. Передбачено форму скарги, недотримання якої може бути підставою для відмови в розгляді останньої.

Важливо знати, що платник податків одночасно з поданням скарги до органу контролю вищого рівня зобов'язаний письмово повідомити орган, яким прийнято повідомлення-рішення, про оскарження.

Орган, який розглядає скаргу, зобов'язаний прийняти вмотивоване рішення та протягом 20 календарних днів, наступних за днем отримання скарги, надіслати його на адресу платника

податків поштою з повідомленням про вручення або надати йому під розписку. При цьому податківці мають право продовжити строк розгляду скарги, але не більше ніж до 60 календарних днів. Після закінчення процедури адміністративного оскарження або ж без неї платник завжди може вдатися й до судового оскарження.

Щодо строків оскарження слід зазначити: чинний ПК містить колізійні норми із цього приводу. Проте в листах ВАС від 1.11.2011 №1935/11/13-11 та від 5.07.2011 №945/11/13-11 вказано, що строк на оскарження повідомлення-рішення становить 1095 днів із дня отримання такого рішення незалежно від того, скористалася особа своїм правом на досудове розв'язання спору шляхом застосування процедури адміністративного оскарження чи ні.

Проте не варто так довго роздумувати над оскарженням рішення. Найоптимальніший варіант — це 10-денний термін, адже в разі звернення до адміністративного суду впродовж зазначеного строку зупиняється виконання грошових зобов'язань, передбачених у податковому повідомленні-рішенні, відповідно сума вважається неузгодженою до набрання судовим рішенням законної сили.

Конфлікт інтересів

У процедурі оскарження рішень органів ДПС звичним явищем є випадки, коли норми податкового законодавства або не дають чітких та однозначних відповідей на спірні питання, або дають кілька — протилежних за змістом.

Урегулювати вказане питання вдалося запровадженням спеціальної норми в ПК. Так, в ст.56 зазначено, що в разі, коли норма цього кодексу чи нормативно-правового акта, виданого на підставі ПК, або норми різних законів чи різних нормативно-правових актів, або норми одного й того самого нормативно-правового акта суперечать одна одній та припускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків платника податків або контрольного органу, внаслідок чого є можливість прийняти рішення на користь як першого, так і другого, рішення приймається на користь платника податків.

Однак, попри те, що податкове законодавство рясніє суперечливими нормами, на практиці випадки їх тлумачення на користь громадян є винятками. Якщо принцип «конфлікту інтересів» і застосовується, то зазвичай судами, а не податковими органами, та й то не завжди.

Частина 6. Перевірки прокуратури. Що робити?

Виклик до прокуратури або візит прокурора, як правило, не завжди має фатальні наслідки для підприємця. Звичайно, про злісних порушників законодавства ми не говоримо. Значно гірше - візит ДСБЕЗ, міліції та інших силовиків.

Іноді візит прокурора викликаний незначною причиною, яка, можливо, і не варта занепокоєння. Мета візиту (виклику) прокурора - з'ясувати інформацію або причини скарги, яка надійшла. Якщо інформація не підтвердилася або істотного приводу для скарги не було, прокурор не буде надмірно старатися, щоб "очорнити" підприємця. Найімовірніше, все буде вирішено мирним шляхом.

Головний прокурорський документ - Закон України "Про прокуратуру". Саме з нього можна почерпнути максимум інформації про те, які причини можуть викликати інтерес прокуратури до підприємця і чим це може закінчитися.

Як правило, метою прокурорського нагляду є дотримання законності і правопорядку. Згідно зі ст. 19 Закону України «Про прокуратуру» перевірка виконання законів проводиться за заявами та іншими повідомленнями про порушення законності, що вимагають прокурорського реагування, а за певних підстав - з ініціативи прокурора. Прокуратура не підміняє органи відомчого управління та контролю і не втручається у господарську діяльність, якщо вона не суперечить чинному законодавству. Тобто прийти до підприємця або викликати його на прийом представники органів прокуратури можуть за "наводкою" - якщо хтось написав скаргу чи донос (про порушення підприємцем законності, встановленого правопорядку).

Причиною візиту (виклику) може бути будь-яка інша інформація, яка надійшла до органів прокуратури про порушення законності і порядку.

При здійсненні прокурорського нагляду за додержанням і застосуванням законів прокурор має право:

1) безперешкодно за посвідченням, що підтверджує займану посаду, входить у приміщення підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, підпорядкованості чи належності;

2) одержати доступ до документів і матеріалів, необхідних для проведення перевірки, у тому числі за письмовою вимогою і таких, що містять комерційну таємницю або конфіденційну інформацію;

3) письмово вимагати подання в прокуратуру для перевірки зазначених документів та матеріалів, видачі необхідних довідок, в тому числі щодо операцій і рахунків юридичних осіб та інших організацій, для вирішення питань, пов'язаних з перевіркою. Отримання від банків інформації, яка містить банківську таємницю, здійснюється у порядку та обсязі, встановлених Законом “Про банки і банківську діяльність”;

4) вимагати для перевірки рішення, розпорядження, інструкції, накази та інші акти і документи, одержувати інформацію про стан законності і заходи щодо її забезпечення;

5) вимагати від керівників та колегіальних органів проведення перевірок, ревізій діяльності підпорядкованих і підконтрольних підприємств, установ, організацій та інших структур незалежно від форм власності, а також виділення спеціалістів для проведення перевірок, відомчих і позавідомчих експертиз;

6) викликати посадових осіб і громадян, вимагати від них усних або письмових пояснень щодо порушень закону.

При виявленні порушень закону прокурор або його заступник у межах своєї компетенції мають право:

✓ у встановленому законом порядку ініціювати притягнення особи до дисциплінарної, адміністративної відповідальності, скласти протокол про адміністративне правопорушення та починати досудове розслідування;

✓ видавати приписи про усунення очевидних порушень закону;

✓ вносити подання посадовим особам про усунення порушень закону та умов, що їм сприяли;

✓ звертатися до суду з заявами про захист прав і законних інтересів громадян, держави, а також підприємств та інших юридичних осіб.

Таким чином, імовірні результати перевірки - порушення кримінального провадження, порушення провадження про адміністративне правопорушення.

Крім того, є ще варіанти: письмовий припис прокурора або подання прокурора*.

Якщо порушення все-таки були, припис і подання - найм'якші з можливих наслідків. Вимоги прокурора відповідно до ст. 8 Закону України «Про прокуратуру» є обов'язковими для всіх органів, підприємств, установ, організацій, посадових осіб та громадян і виконуються невідкладно або у передбачені законом чи визначені прокурором строки.

Статистична та інша інформація, необхідна для здійснення прокурорського нагляду чи розслідування, видається на вимогу прокурора або слідчого безкоштовно.

Невиконання без поважних причин законних вимог прокурора передбачає відповідальність. Посадові особи і громадяни зобов'язані з'являтися за викликом прокурора і давати пояснення з обставин, які з'ясовуються прокурорською перевіркою. У разі ухилення від прибуття посадова особа або громадянин за постановою прокурора можуть бути доставлені примусово органами міліції.

Згідно зі ч. 2 ст. 185-8 Кодексу України про адміністративні правопорушення ухилення від візиту до прокуратури розцінюється як адміністративне правопорушення і передбачає штраф для громадян від 20 до 50 н.м.д.г. (від 340 до 850 грн), а для посадових осіб - від 40 до 80 н.м.д.г. (від 680 до 1360 грн).

Як захиститися

Отже, до вас прийшли працівники прокуратури.

Дія № 1. З'ясуйте:

1. Які конкретно дії будуть проводитися?
2. Яке порушення є приводом для такого візиту?

Дія № 2. Виберіть варіант, який був зазначений як мета візиту:

1. Отримання документів, матеріалів.
2. Ознайомлення з документами.
3. Проведення ревізій.
4. Проведення слідчих дій.
5. Надання пояснень.

* Припис прокурора

Письмовий припис про усунення порушень закону вноситься прокурором, його заступником органу чи посадовій особі, які допустили порушення, або вищестоящому у порядку підпорядкованості органу чи посадовій особі, які правомочні усунути порушення.

Письмовий припис вноситься у випадках, коли порушення закону має очевидний характер і може завдати істотної шкоди інтересам держави, підприємства, установи, організації, а також громадянам, якщо не буде негайно усунуто. Припис підлягає негайному виконанню, про що повідомляється прокурору.

Орган чи посадова особа можуть оскаржити припис вищестоящому прокурору, який зобов'язаний розглянути скаргу протягом 10 днів, або до суду.

* Подання прокурора

Подання з вимогами усунення порушень закону, причин цих порушень і умов, що їм сприяють, вноситься прокурором, його заступником у державний орган, громадську організацію або посадовій особі, які наділені повноваженням усунути порушення закону, і підлягає невідкладному розгляду. Не пізніше як у місячний строк має бути вжито відповідних заходів для усунення порушень закону, причин та умов, що їм сприяють, і про наслідки повідомлено прокурору.

Колегіальний орган, якому внесено подання, повідомляє про день засідання прокурору, який вправі особисто взяти участь у його розгляді”.

Частина 7. Як захистити себе при перевірках?

КРОК 1.

З'ясуйте хто до Вас прийшов і з якої причини. Для цього вимагайте направлення на перевірку,

у посвідченні (направленні) на проведення заходу зазначаються:

- найменування органу державного нагляду (контролю), що здійснює захід;

- найменування суб'єкта господарювання та/або його відокремленого підрозділу або прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи - підприємця, щодо діяльності яких здійснюється захід;

- місцезнаходження суб'єкта господарювання та/або його відокремленого підрозділу, щодо діяльності яких здійснюється захід;

- номер і дата наказу, на виконання якого здійснюється захід; перелік посадових осіб, які беруть участь у здійсненні заходу, із зазначенням їх посади, прізвища, ім'я та по батькові;

- дата початку та дата закінчення заходу; тип заходу (плановий або позаплановий); вид заходу (перевірка, ревізія, обстеження, огляд, інспектування тощо);

- підстави для здійснення заходу;

- предмет здійснення заходу;

- інформація про здійснення попереднього заходу (тип заходу і строк його здійснення)

ОБОВ'ЯЗКОВО!

ЗНІМІТЬ КОПІЮ ПОСВІДЧЕННЯ (НАПРАВЛЕННЯ)*

** Відповідно до ст.7 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності»:*

Посадова особа органу державного нагляду (контролю) без посвідчення (направлення) на здійснення заходу та службового посвідчення не має права здійснювати державний нагляд (контроль) суб'єкта господарювання.

Суб'єкт господарювання має право не допускати посадових осіб органу державного нагляду (контролю) до здійснення заходу, якщо вони не пред'явили документів, передбачених цією статтею.

КРОК 2.

Запропонуйте перевіряючим записати перевірку до «Журналу відвідування підприємця представниками контролюючих органів» з позначкою дати перевірки, її мети та строків, посади і прізвища представника контролюючих органів, підпису перевіряючого (форма журналу наведена в додатках); у разі відмови з'ясуйте мотиви та посилення перевіряючого на відповідні нормативні галузеві документи, зафіксуйте отриману інформацію, інформуйте про факт відмови керівництво перевіряючого. Відмова від реєстрації є причиною відмови у вчиненні перевірки.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПОСІБНИК
ЯК УНИКНУТИ НЕЗАКОННИХ ПЕРЕВІРОК
Правові аспекти проведення перевірок суб'єктів підприємницької
діяльності контролюючими органами

Виготовлено в рамках проекту
«Моніторинг дотримання підприємницьких прав в Чернігівській області
та впливу на ситуацію контролюючих і правоохоронних органів»

Для безкоштовного розповсюдження

Підписано до друку: 20.03.2013 р.
Наклад 1000 екз.

Чернігівський громадський комітет захисту прав людини

14000, м.Чернігів, вул. Горького 57/1

Тел./факс: +380 462 625-381

Е-mail: protection.ua@gmail.com

<http://www.protection.org.ua>

Надруковано на поліграфічній базі СПД Едієв Т.А.